

Sygn.akt III AUa 1125/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bohdan Bieniek

Sędziowie: SO del. Teresa Suchcicka (spr.)

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Emilia Janucik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 kwietnia 2016 r. w B.

sprawy z odwołania T. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 lipca 2015 r. sygn. akt IV U 877/15

oddala apelację.

SSO del. Teresa Suchcicka SSA Bohdan Bieniek SSA Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III A Ua 1125 /15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 17.04.2015 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800) i ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227ze zm.) odmówił T. C. prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, albowiem wnioskodawczyni nie udowodniła rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona T. C. wносиła o przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia. W uzasadnieniu domagała się uznania, iż spełnia wszelkie kryteria do uzyskania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Wyrokiem z dnia 7 lipca 2015 r., sprostowanym następnie postanowieniem z dnia 15 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał T. C. prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego od dnia 19 kwietnia 2015 r.

Sąd ten ustalił, iż T. C. urodzona w dniu (...) złożyła w dniu 27 marca 2015 r. wniosek o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. W odpowiedzi Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., decyzją z dnia 17 kwietnia 2015 r., zaskarżoną w niniejszej sprawie, na podstawie art. 4 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800) i Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227ze zm.) odmówił ubezpieczonej prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Wnioskodawczyni legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym ponad 30 lat na dzień 31.08.2012r. w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach o których mowa w art. 2.pkt.1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych. W okresie od 01.09.2011r. do 31.08.2012r. wnioskodawczyni świadczyła pracę na stanowisku nauczyciela w Szkole Podstawowej nr (...) im. J. K. w W.. Stosunek pracy uległ rozwiązaniu z upływem czasu na jaki była zawarta umowa o pracę. W Szkole Podstawowej nr (...) im. J. K. w W. zaistniały zmiany organizacyjne związane ze zwiększeniem liczby oddziałów przedszkolnych: w roku szkol. (...) w szkole funkcjonowały dwa oddziały przedszkolne, tzw. „zerówki”, a w roku 2011/2012 utworzono trzy oddziały. Rok później, tj. w roku szkol. (...) liczba oddziałów ponownie zmniejszyła się. Ze względów organizacyjnych zatrudniono nauczycielkę tylko na rok 2011/ 2012 i nie było możliwości dalszego zatrudnienia T. C.. Skarżąca zawarła umowę zlecenia z Ośrodkiem (...) Przedszkole w G. w dniu 06.11.2012r. - umowa została rozwiązana na wniosek ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy wskazał, że odwołanie jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie. Ustalony stan faktyczny nie jest sporny między stronami i został odtworzony na podstawie zgromadzonych dokumentów. Sąd dał wiarę przedstawionym przez strony dokumentom albowiem nie były one kwestionowane przez strony, a ich treść i forma nie budzą wątpliwości Sądu - zatem brak było jakichkolwiek podstaw – także takich, które należałoby uwzględnić z urzędu – by dokumentom tym odmówić właściwego im znaczenia dowodowego w tym wynikającego z art. 244 i art. 245 k.p.c. Organ rentowy przyjął za udowodnione łącznie 30 lata, 7 miesiąc i 27 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 29 lat, 3 miesięcy i 21 dni okresów pracy nauczycielskiej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że spór w przedmiotowej sprawie sprowadza się do oceny prawnej, czy organ rentowy zasadnie odmówił ubezpieczonej prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego w oparciu o tezę, że stosunek pracy ustal z upływem czasu na jakim umowa została zawarta, a nie na wniosek ubezpieczonej.

Sąd zważył, że z dniem 1 lipca 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800). Uchwalenie ustawy ma związek z utratą przez niektórych nauczycieli prawa do wcześniejszej emerytury i przewidziane w niej świadczenia mają zrekompensować nauczycielom brak możliwości przechodzenia na wcześniejszą emeryturę.

Prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego zgodnie z art. 3 i 4 w zw. z art. 2 pkt 1) ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), mają nauczyciele zatrudnieni w publicznych i niepublicznych przedszkolach, szkołach publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych oraz publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i placówkach w rozumieniu art. 2 pkt 5) i 7) ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), którzy spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wymagany wiek;
- 2) posiadają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227) , wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w wyżej wymienionych jednostkach, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć;
- 3) rozwiązali stosunek pracy.

Ostatnim, z wymienionych powyżej, warunkiem jaki musi spełnić nauczyciel w celu uzyskania prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego jest rozwiązanie stosunku pracy. Brzmienie literalne art. 4 ust. 1 pkt

3) ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), wskazuje na to, że stosunku pracy powinien zostać rozwiązany z inicjatywy nauczyciela, tj. na jego wniosek.

Sąd podkreślił, że do rozwiązania stosunku pracy nie musi jednak dojść w następstwie dokonanego przez nauczyciela wypowiedzenia. Stosunek pracy z inicjatywy nauczyciela może również zostać rozwiązany za porozumieniem stron.

Sąd przytoczył treść art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), z którego wynika, że nauczycielskie świadczenie kompensacyjne przysługuje również nauczycielom spełniającym wymóg zatrudnienia w odpowiedniej jednostce oraz warunek stażu emerytalnego, w przypadku gdy:

- 1) w wyniku całkowitej likwidacji szkoły następuje rozwiązanie z nauczycielem stosunek pracy;
- 2) w wyniku częściowej likwidacji szkoły albo w razie zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania uniemożliwiających dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć następuje rozwiązanie z nauczycielem stosunek pracy,
- 3) stosunek pracy nauczyciela wygasa z upływem 6-miesięcznego pozostawania w stanie nieczynnym;
- 4) stosunek pracy nauczyciela wygasa przed upływem okresu stanu nieczynnego na skutek odmowy przez nauczyciela podjęcia pracy w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony lub na okres, na który została zawarta umowa, w tej samej szkole, na tym samym lub innym stanowisku.

W przedmiotowej sprawie – jak podkreślił Sąd Okręgowy - bezspornym jest, iż od 01.09.2011 r. do 31.08.2012 r. odwołująca świadczyła pracę na stanowisku nauczyciela w Szkole Podstawowej nr (...) im. J. K. w W.. Stosunek pracy uległ rozwiązaniu z upływem czasu na jaki była zawarta umowa o pracę.

Sąd Okręgowy powołał się na pogląd Sądu Najwyższego, który przyjął, że przesłanka określona w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, warunkująca nabycie prawa do tego świadczenia, stanowiąca o konieczności rozwiązania umowy o pracę przez nauczyciela, zostaje spełniona także w przypadku wygaśnięcia terminowej umowy o pracę. Sąd Najwyższy podkreślił, że za przyjęciem takiego stanowiska przemawia wykładnia językowa i systemowa art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy. Sąd przychylił się do wykładni zwartej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. i podzielił przytoczoną tam argumentację. Sąd Okręgowy uważa też, iż nie jest bez znaczenia w kontekście regulacji art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych to, że w art. 88 ust.1 Karty Nauczyciela ustawodawca wyraźnie wymagał rozwiązania stosunku pracy nauczyciela ubiegającego się o emeryturę wcześniejszą „na swój wniosek”.

Zdaniem Sądu wnioskodawczyni spełnia warunki do przyznania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, składając w dniu 27 marca 2015 r. wniosek o przyznanie prawa do świadczenia ubezpieczona nie pozostawała w zatrudnieniu. Skarżąca zawarła umowę zlecenia z Ośrodkiem (...) Przedszkole w G. w dniu 06.11.2012 r. - umowa została rozwiązana na wniosek ubezpieczonej w tym samym miesiącu.

Sąd Okręgowy w pełni podzielił poglądy wielokrotnie wyrażane przez Sąd Najwyższy na kanwie ustawy z dnia 26.01.1982r. Karta nauczyciela (tekst jednol. Dz.U. z 2006r. nr 97 poz. 674), która w przepisie art. 88 również prawo do uzyskania świadczenia przyznawała nauczycielom. Sąd ograniczył się do przywołania wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r. sygn. I UK 5/09 (LEX nr 518058), w którego uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdził, że prawo do emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z 1982r. - Karta Nauczyciela, nauczyciel nabywa po rozwiązaniu stosunku pracy, jeżeli do tego momentu posiadał wystarczający szczególny staż nauczycielski oraz dalszy ogólny. Prawo do emerytury powstaje po spełnieniu wszystkich warunków (art. 88 ust. 1 KN w związku z art. 100 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i art. 86 KN). Warunek, aby zainteresowany nie pozostawał w zatrudnieniu, a tym bardziej jako nauczyciel, nie ma prawnego uzasadnienia, gdyż nie ma dla niego normy w przepisie art. 88 ust. 1.

Dalej Sąd podniósł, że w wyroku SN z 11 marca 2009 r. (I UK 299/08) przyjęto, że pozostawanie w innym zatrudnieniu po rozwiązaniu nauczycielskiego zatrudnienia czy posiadanie innej podstawy ubezpieczenia nie stanowi przeszkody w nabyciu emerytury nauczycielskiej na podstawie art. 88 KN (wyrok z 17 kwietnia 2009r., I UK 299/08). Podobna ocena wynika z wyroku z 11 marca 2009 r. (II UK 239/08). Jeszcze bardziej stanowcze stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z 24 marca 2009r. (I UK 269/08) przyjmując, że warunkiem nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 88 KN jest rozwiązanie stosunku pracy nauczycielskiej i spełnianie w dniu rozwiązania stosunku pracy warunków dotyczących stażu pracy, natomiast obojętne jest to, czy następnie ubezpieczony (nauczyciel) pozostawał bez pracy, czy podjął pracę (i w jakim charakterze) oraz jaki był jego status pracowniczy w dniu złożenia wniosku o emeryturę nauczycielską.

Zdaniem Sądu Okręgowego, przywołane wyżej poglądy, znajdują odpowiednie zastosowanie w przypadku żądanego nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, gdyż rozwiązanie ustawowe w przypadku obu świadczeń jest analogiczne (analogiczne stanowisko wyraził Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie o sygn. akt III AUa 511/13). Prawo do świadczenia uwarunkowane jednak jest rozwiązaniem stosunku pracy (wszystkich stosunków pracy). Stosunek pracy ubezpieczona rozwiązała z dniem 1 września 2012 r. i na ten dzień spełniała wszelkie kryteria stażu pracy, a wniosek o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne złożyła 27 marca 2015 r. Zważywszy, że na mocy art. 16 ust. 1 ustawy do wypłaty świadczenia ma zastosowanie art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to ubezpieczona ma prawo do świadczenia kompensacyjnego od 19 kwietnia 2015 r.

Wobec powyższego Sąd na mocy art. 477¹⁴§ 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję orzekając jak w sentencji.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając w całości orzeczenie Sądu I instancji, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego tj. art. 4 ustawy z dnia 22.05.2009r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (tekst jednolity; Dz. U. Nr 97, poz. 800 ze zm.) poprzez zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 17.04.2015r. i przyznanie wnioskodawczym prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego od dnia 19.04.2015 r.

Wskazując na powyższy zarzut organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku tj. o oddalenie odwołania wnioskodawczyni ewentualnie o uchylenie powyższego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie.

W uzasadnieniu apelujący wskazał, że organ rentowy w niniejszej sprawie prezentuje odmienne stanowisko co do interpretacji prawnej przepisów regulujących zasady nabywania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego prawa, a w szczególności art. 4 ust. 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, dotyczącego trybu rozwiązania stosunku pracy przez nauczyciela. Apelujący zgadza się z argumentacją Sądu co do uznania, iż wnioskodawczyni udowodniła przed Sądem wymagany co najmniej 30-letni staż pracy, w tym co najmniej 20 lat pracy w szczególnym charakterze jako nauczyciel. Natomiast kwestią sporną pozostaje przyznanie wyrokiem Sądu, na podstawie art. 4 w/w ustawy nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, pomimo, że ze świadectwa pracy wystawionego przez Szkołę Podstawową Nr (...) im. J. K. w W. wynika, iż stosunku pracy ustał na skutek upływu okresu na jaki umowa została zawarta. Organ rentowy stoi na stanowisku, iż sformułowanie zawarte w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych „rozwiązali stosunek pracy” skierowane jest wprost do nauczycieli i określa, iż rozwiązanie stosunku pracy winno nastąpić na skutek wniosku nauczyciela, z jego inicjatywy. Skoro wnioskodawczym nie udowodniła rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek, nie spełnia ona warunków do uzyskania prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego na podstawie w/w ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które nie były w sprawie spornymi, stąd Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za podstawę własnego wyroku.

Spór w sprawie przed Sądem Okręgowym sprowadzał się do właściwej wykładni art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), a precyzyjniej rzecz ujmując, co do spełnienia ostatniej przesłanki wymienionej w tym przepisie. W świetle tej regulacji świadczenie kompensacyjne przysługuje nauczycielom, którzy spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek, o którym mowa w ust. 3, (w okolicznościach niniejszej sprawy chodzi o osiągnięcie wieku 55 lat w latach 2015-2016)
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć;
- 3) rozwiązali stosunek pracy.

Jak wcześniej wspomniano i na tym też koncentruje się uzasadnienie Sądu Okręgowego jak i apelacji, przedmiotem sporu w sprawie było to czy art. 4. ust.1 pkt 3) ustawy obejmuje wygaśnięcie stosunku pracy z upływem terminu na jaki był on zawarty w umowie.

Sąd Apelacyjny podziela w całości pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 grudnia 2013 r. (III UK 9/13 publ. LEX nr 1498647) – powoływany przez Sąd I instancji - gdzie Sąd Najwyższy przyjął, że przesłanka określona w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, warunkująca nabycie prawa do tego świadczenia, stanowiąca o konieczności rozwiązania umowy o pracę przez nauczyciela, zostaje spełniona także w przypadku wygaśnięcia terminowej umowy o pracę. Sąd Najwyższy podkreślił, że za uznaniem, że ustanie umowy terminowej jest przykładem rozwiązania umowy o pracę świadczy fakt usytuowania przez ustawodawcę tej regulacji w oddziale 2. działu drugiego Kodeksu pracy, poświęconym rozwiązaniu umowy o pracę, a nie w oddziale 7. tego działu, traktującym o wygaśnięciu umowy o pracę. Sąd Najwyższy wskazał, że ustanie stosunku pracy przez ustanie umowy terminowej w przypadkach wskazanych art. 30 § 1 i 2 Kodeksu pracy jest następstwem woli stron, odnoszącej się do określonego czasu trwania zawieranej umowy. Można zatem w konsekwencji przyjąć, że jest to pewna odmiana porozumienia rozwiązującego, które nie stanowi odrębnej czynności ukierunkowanej wyłącznie na spowodowanie zakończenia stosunku pracy, ale jest elementem czynności prawnej, która ma na celu nawiązanie stosunku pracy z jednoczesnym określeniem granic czasowych tego stosunku prawnego, a więc z wskazaniem zdarzenia, które powoduje jego rozwiązanie. Sąd Najwyższy podkreślił, że za przyjęciem takiego stanowiska przemawia także wykładnia językowa i systemowa art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy. Wskazał, że ustawodawca nie zdefiniował w powołanej ustawie pojęcia rozwiązania stosunku pracy, ani też wchodzących w grę trybów rozwiązania. Dlatego też należało się odwołać do ogólnych zasad prawa pracy. W związku z tym rozwiązanie stosunku pracy przez nauczyciela ma miejsce nie tylko wtedy, gdy następuje w drodze jednostronnego oświadczenia woli pracownika (za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia), ale także we wszystkich sytuacjach, gdy wola nauczyciela jest częścią składową czynności rozwiązującej ten stosunek. Nawiązując do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r. (II UK 205/12) Sąd Najwyższy w analizowanym wyroku z dnia 11 grudnia 2013 r. (III UK 9/13 niepubl.) zgodził się, że redakcja wyżej wymienionego przepisu wskazuje na konieczną aktywność nauczyciela w sferze rozwiązania stosunku pracy (por. II UK 205/12). Jednak zdaniem Sądu Najwyższego, o aktywności tej świadczy nie tylko oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy o pracę, czy też wniosek o rozwiązanie umowy o pracę za porozumieniem stron, ale również oświadczenie woli nauczyciela o zawarciu terminowej umowy o pracę, które zawiera w sobie jednocześnie wskazanie zdarzenia powodującego rozwiązanie stosunku pracy.

Sąd Apelacyjny przychylił się do wykładni zwartej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. i podziela przytoczoną tam argumentację. Sąd Apelacyjny uważa też, iż nie jest bez znaczenia w kontekście regulacji art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych to, że w art. 88 ust.1 Karty

Nauczyciela ustawodawca wyraźnie wymagał rozwiązania stosunku pracy nauczyciela ubiegającego się o emeryturę wcześniejszą „na swój wniosek”. Skoro zatem w ustawie z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach użył sformułowania „rozwiązali stosunek pracy” to niewątpliwie wolą ustawodawcy było poszerzenie sposobów ustania stosunku pracy nauczyciela w przypadku świadczeń kompensacyjnych.

Konkludując, wobec spełniania przez wnioskodawczynię wszystkich innych przesłanek do nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego, apelację organu rentowego jako bezzasadną należało oddalić w oparciu o art. 385 k.p.c.

SSA Bohdan Bieniek SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SO del. Teresa Suchcicka